

تأثیر حسن نیت در مسئولیت مدنی

محمد رئوف

کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خرم‌آباد

چکیده

در مجموع می‌توان گفت که به‌طور اصولی حسن نیت نسبت به مبنای و ارکان مسئولیت مدنی نقشی مانعیت دارد؛ و از مجرای عوامل رافع مسئولیت مدنی، نقش رافع آثار مسئولیت مدنی را ایفاء می‌کند. مگر اینکه در موارد خاصی به دلیل مصالح مهم‌تر از قبیل نظم عمومی، تدابیر پیشگیرانه و یا تسهیل در اثبات، این نقش توسط قانون‌گذار نادیده گرفته شود. به‌عنوان مثال، جهل و حسن نیت کسی که اطلاعات خلاف واقعی را به دیگری داده و مخاطب براساس آن عمل کرده و متحمل خسارت شده است، مانع مسئولیت مدنی اطلاع‌دهنده می‌گردد. همچنین، قصد احسان و حسن نیت شخصی که فرد در راه مانده‌سای را سوار اتومبیل خود می‌کند تا به مقصد برساند، ولی در راه دچار سانحه شد، و به سرنشین آسیب می‌رسد، حتی اگر وی موجبات مسئولیت خویش را ناخواسته فراهم کرده باشد، مانع توجه آثار مسئولیت به راننده نیکوکار می‌شود؛ یعنی حسن نیت وی رافع آثار مسئولیت از او می‌گردد؛ و به همین دلیل، پدری را که با دنده عقب خودرو خود را از پارکینگ بیرون می‌آورد و ندانسته و ناخواسته فرزند خود را زیر می‌گیرد، نمی‌توان محکوم به جبران خسارت کرد؛ و براساس قبول نقش حسن نیت در مسئولیت مدنی است که وجود تابلوهای راهنمایی و رانندگی نقش مهمی در تعیین مسئول جبران خسارت ناشی از حوادث راهنمایی و رانندگی و میزان آن دارند. بنابراین، اگرچه قانون‌گذار ایرانی در هنگام اقتباس از قانون مدنی فرانسه از آوردن اصل حسن نیت خودداری کرده است، لکن نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که این نام قانون‌گذار ایران به مفهوم مخالفت با اصل حسن نیت نبوده است. شایان ذکر است که کلی و نوعی شدن معیارهای تشخیص عناصر تأثیرگذار در ایجاد یا رفع اثر مسئولیت مدنی مانند تقصیر، قصد فریب، قصد احسان، حسن نیت، سوءنیت و غیره نیز، منافاتی با اخلاقی بودن آنها ندارد، زیرا می‌توان گفت هر امری هر چند که معنوی و فاعلی باشد، ناگزیر در مرحله اثبات و ارائه به دیگران باید تبدیل به معیار کلی و نوعی گردد؛ و این امر شامل عناصر اخلاقی هم می‌شود؛ و موازین همگانی و علمی اخلاق هم ناگزیر باید در قالب استانداردهای کلی و نوعی تبیین گردند تا به صورت علم درآیند و قابل توصیه و احتجاج و موجب مسئولیت باشند؛ و حتی در معرفت‌شناسی فلسفی هم هنگامی که رابطه مستقیم حسی فرد با شیء قطع می‌گردد، مفهوم به دست آمده ناگزیر کلی و نوعی خواهد بود.

مطالعات علوم سیاسی، حقوق و فقه

دوره ۶، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۹، صفحات ۱۶۰-۱۴۹